

Taal- en rekentoetsen

Inleiding

Om het instapniveau van Nederlands, Engels en rekenen te meten, laten hogescholen en universiteiten eerstejaarsstudenten vaak een rekentoets of taaltoets maken. De studiepunten van deze toetsen zijn niet altijd rechtsgeldig. Daarnaast leveren deze toetsen geregeld problemen op voor studenten met bijvoorbeeld dyslexie, dyscalculie of een anderstalige achtergrond. Omdat handicap + studie hier regelmatig vragen over krijgt van zowel studenten als onderwijsinstellingen, wordt in dit artikel kort uitgelegd wanneer en waarom een toets wel rechtsgeldig is en wanneer niet.

De toetsen waarover dit artikel gaat hebben meestal Nederlands, Engels of rekenen als onderwerp en zijn bedoeld voor eerstejaars studenten. Aan de hand van de resultaten krijgt de onderwijsinstelling inzicht in het instapniveau van de studenten. Daarom worden deze toetsen vaak instaptoetsen genoemd. Dit is ook de benaming die in de rest van dit artikel gebruikt wordt.

Wettelijk kader

Er zijn twee (heel verschillende) wetten die bepalen of een instaptoets rechtsgeldig is of niet. De wettelijke bepalingen voor het geven van onderwijs en het afleggen van tentamens/examens uit de WHW (Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek) en de WGB h/cz (Wet Gelijke Behandeling op grond van Handicap of Chronische Ziekte) worden hieronder kort beschreven. In de volgende paragraaf wordt uitgelegd wat deze wetten te maken hebben met de rechtmatigheid van instaptoetsen.

WHW

In de WHW wordt een opleiding opgedeeld in onderwijseenheden. Volgens art. 7.3 lid 3 WHW is aan elke onderwijseenheid een tentamen verbonden. Volgens artikel 7.4 lid 1 WHW wordt de studielast van elke onderwijseenheid door het instellingsbestuur uitgedrukt in studiepunten. De studielast voor een studiejaar bedraagt 60 studiepunten. 60 studiepunten is gelijk aan 1680 uren studie.

In de OER (de onderwijs- en examenregeling) van elke opleiding is de inhoud van de opleiding en van de daaraan verbonden examens geregeld. Verder zijn in de OER de studielast van de opleiding en van elk van de daarvan deeluitmakende onderwijseenheden opgenomen (dit op basis van artikel 7.13 lid 2 a en e WHW).

WGB h/cz

De Wet Gelijke Behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (WGBh/cz) bepaalt dat studenten in het beroepsonderwijs niet gediscrimineerd mogen worden op grond van hun handicap of chronische ziekte. Deze wet heeft betrekking op het (beroeps)onderwijs in de breedste zin: denk bijvoorbeeld aan loopbaanoriëntatie, toegang tot het onderwijs, het onderwijs zelf, stages en examens (art. 6 WGBh/cz). Als de student erom **vraagt**, dan moet de onderwijsinstelling de aanpassing bieden, tenzij de aanpassing een onevenredige belasting is voor de onderwijsinstelling (art 2 WGBh/cz). De aanpassing moet *geschikt*, (het neemt daadwerkelijk een belemmering weg) en *noodzakelijk* (hetzelfde doel kan niet op een andere manier worden bereikt) zijn. Wat een doeltreffende aanpassing is, staat niet in de wet omschreven. Omdat elke combinatie van een student, zijn functiebeperking, zijn opleiding en de onderwijsinstelling anders is, zou een lijst met doeltreffende aanpassingen erg lang zijn en steeds moeten worden herzien. handicap + studie biedt via haar infolijn ondersteuning bij het vinden van mogelijke aanpassingen.

Niet-rechtsgeldige instaptoetsen

Als instaptoetsen niet rechtsgeldig zijn is dat meestal omdat zij niet zijn opgenomen in de opleiding (ze zijn niet opgenomen in het opleidingsprogramma of de OER). Er is dan geen onderwijseenheid verbonden aan de instaptoets. Dit betekent dat er (officieel) geen onderwijs voor dit vak wordt gegeven en dat er geen studielast (en dus geen studiepunten) aan het vak en de instaptoets zijn toegekend. Omdat de toets geen deel uitmaakt van het curriculum kan hij niet worden meegenomen in het bindend studieadvies (BSA) dat de meeste opleidingen aan het einde van het eerste jaar geven.

Onderwijsinstellingen mogen een toets die niet in de opleiding is opgenomen, wel afnemen om een indicatie te krijgen van het instapniveau van de student. Deze toets mag dan niet verplicht zijn, er is geen studielast aan verbonden en de toets kan geen studiepunten opleveren (een diagnostische toets).

Rechtsgeldige instaptoetsen

Instaptoetsen die wel in het onderwijsprogramma en de OER opgenomen zijn, zijn wel rechtsgeldig. Dit betekent dat er een studielast en studiepunten aan de toets verbonden zijn. Studenten krijgen dus studietijd en onderwijs ter voorbereiding op hun instaptoets. Studenten die door hun functiebeperking (of bijvoorbeeld door hun anderstalige achtergrond) niet slagen voor de toets hebben op grond van de Wet Gelijke Behandeling recht op doeltreffende aanpassingen. Voorbeelden daarvan worden gegeven in de volgende paragraaf.

Alternatieven

Taaltoetsen zijn lastig voor studenten met dyslexie of auditieve beperkingen, rekentoetsen leveren problemen op voor studenten met dyscalculie. Ook studenten met andere functiebeperkingen kunnen om verschillende redenen moeite hebben met rekenen, taal of de gebruikte toetsvorm. Hieronder worden een aantal alternatieven beschreven. Op de website van handicap + studie staan er meer: <http://www.handicap-studie.nl/Ik-werk-in-het-onderwijs/Studentenbegeleiding/Studietips>

- Extra training in taal- of rekenvaardigheden, bij voorkeur toegespitst op de problemen die veroorzaakt worden door bijvoorbeeld dyslexie of een taalachterstand.
- Een alternatieve opdracht, bijvoorbeeld:
 - De student maakt een verslag, een paper of een andere tekst die representatief is voor de eisen die de opleiding stelt. Van tevoren is vastgesteld aan welke eisen de tekst moet voldoen.
 - De student maakt een reflectieverslag of dossier waarin hij uitlegt hoe hij aan de eisen voor schriftelijke taalvaardigheid van de opleiding kan voldoen door gebruik van hulpmiddelen en zijn omgeving. Uit het werkstuk blijkt dat de student weet waar zijn knelpunten liggen.

Tijdens deze opdrachten kan de student gebruikmaken van hulpmiddelen en personen die hij altijd bij het schrijven van teksten (buiten toetsituaties) gebruikt (bijvoorbeeld spellingscorrectie, voorlees- of spraakherkenningssoftware).

- Ter vervanging van de taaltoets volgen studenten met dyslexie een module waarin het onderwerp 'studeren met dyslexie' centraal staat. In deze module leren zij hoe zij om kunnen gaan met hulpbronnen en waar hun knelpunten liggen. Op dit moment is dit al een gangbare oplossing op een aantal hogescholen en universiteiten.

Heeft de student een specifieke behoefte op taalgebied, zorg dan voor een zo exact mogelijke beschrijving hiervan. Aan de hand hiervan kan extra ondersteuning voor dit onderwerp gezocht worden ter voorbereiding op de instaptoets.

Belangrijk is dat studenten geen ellenlange procedures moeten doorlopen als zij gebruik willen maken van één van de alternatieven. Voor studenten met dyslexie is dit steeds beter geregeld, maar studenten die vanwege een andere functiebeperking problemen hebben met een instaptoets, zijn nog vaak veel tijd kwijt met het regelen van een alternatief.

Centrale CITO-toets op PABO's

De taal- en rekentoets voor PABO's wordt centraal via een toets van het CITO afgenomen. Het is voor hogescholen niet mogelijk om hier aanpassingen in te doen, behalve het verstrekken van extra tijd. Na overleg met de HBO-Raad en handicap + studie is bepaald dat studenten deze toets drie keer aangeboden krijgen. Een student die na drie keer nog niet aan de norm van de toets voldoet heeft recht op een alternatieve toets; deze mogelijkheid bestaat alleen als de student voordat hij/zij deelnam aan de CITO-toetsen aangegeven heeft dat hij/zij aanpassingen nodig heeft. Hierbij is een dyslexie- of doktersverklaring afgegeven. Onderwijsinstellingen moeten studenten er tijdig en expliciet op wijzen dat zij hun beperking moeten melden om recht te hebben op voorzieningen (*"Meer Mogelijk Maken"*, 2010).

Voor meer informatie over rechten en plichten van studenten en instellingen voor hoger onderwijs: <http://www.handicap-studie.nl/ik-werk-in-het-onderwijs/Rechten-en-financien>